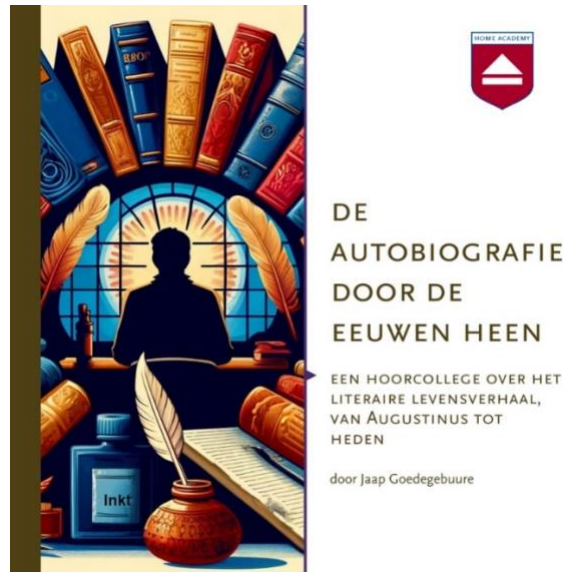

Bijlage bij het hoorcollege *De autobiografie door de eeuwen heen*

Inhoudsopgave

[Jaap Goedegebuure](#)
[Bob Kommer Studio's](#)

Inhoud hoorcollege

- H1. Inleiding op de autobiografie
- H2. Augustinus - de christelijke traditie van biecht en verantwoording
- H3. Benvenuto Cellini en Michel de Montaigne - de renaissance mens
- H4. Jean-Jacques Rousseau - verkenning van de psyche
- H5. Giacomo Casanova - een leven van liefdes
- H6. Stendhal - de autobiografische roman
- H7. Nietzsche - zie de mens
- H8. Multatuli - misschien is niets geheel waar ... en zelfs dát niet
- H9. Louis Couperus en Hella Haase – metamorfose
- H10. Menno ter Braak - politicus zonder partij
- H11. Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir - zoeken naar het authentieke zelf
- H12. Annie Romein-Verschoor en Anja Meulenbelt - het vrouwelijke ik
- H13. Gerard Reve - de spirituele autobiografie
- H14. Harry Mulisch - voer voor psychologen
- H15. E. du Perron, Adriaan van Dis, Marion Bloem en Karin Amatmoekrim - het ik in het teken van herkomst en diversiteit
- H16. P.F. Thomése, Atte Jongstra, Gerrit Komrij en Ilja Leonard Pfeijffer – autofictie

[Biografieën behandelde auteurs](#)
[Behandelde werken](#)
[Aanbevolen Literatuur](#)

[Colofon](#)

Jaap Goedegebuure

Jaap Goedegebuure is emeritus-hoogleraar Nederlandse letterkunde. Hij studeerde Nederlandse taal- en letterkunde aan de Universiteit Leiden en algemene literatuurwetenschap aan de Universiteit Utrecht. Hij promoveerde in 1981 in Leiden bij H.A. Gomperts op het werk van de dichter Hendrik Marsman met het proefschrift *Op zoek naar een bezield verband*. Van 1981 tot 1998 was hij literatuurcriticus bij het opinieweekblad Haagse Post, later HP/De Tijd, totdat hij werd opgevolgd door columnist Max Pam. Goedegebuure was van 1986 tot 2005 hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg. Daarnaast gaf hij van 2003 tot 2006 colleges aan de Radboud Universiteit te Nijmegen als bijzonder hoogleraar

monumentaal literair erfgoed. In 2005 volgde hij Ton Anbeek op als hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde aan de Universiteit Leiden. In 2012 ging hij met emeritaat. Hij toont zich een bewonderaar van het werk van onder anderen Gerard Reve, W.F. Hermans, Hugo Claus, Menno ter Braak, Frans Kellendonk en E. du Perron. In 1999 publiceerde hij *Zee, berg, rivier, de biografie van Hendrik Marsman*. Bij Home Academy verscheen eerder van hem het hoorcollege [Het kwaad](#).

© Foto spreker Koos Breukel.

Opgenomen i.s.m. Bob Kommer Studio's

Bob Kommer Studio's, opgericht in 1952, is één van de oudste geluidsstudio's van Nederland. Naast het verzorgen van geluid voor diverse natuur- en animatiefilms, doet Bob Kommer Studio's al meer dan 20 jaar het 6-kanaals surround geluid van Omniversum en andere IMAX-theaters in Europa. De studio wordt ook gebruikt voor o.a. het inspreken van luisterboeken en het opnemen van hoorcolleges.

Kijk voor meer informatie op www.bobkommer.com

Biografieën behandelde auteurs

H2. Augustinus - de christelijke traditie van biecht en verantwoording

Augustinus van Hippo (354-430 na Christus) was een invloedrijke kerkvader, theoloog en filosoof, wiens werk een blijvende invloed heeft gehad op de christelijke theologie en westerse filosofie.

Geboren als Aurelius Augustinus in Thagaste, in het huidige Algerije, werd hij opgevoed door een vrome christelijke moeder, Monica, en een heidense vader, Patricius.

Augustinus ontving een gedegen opleiding in de klassieke literatuur, retoriek en filosofie in de steden Madauros en Carthago. Tijdens zijn jonge jaren leidde hij een losbandig leven en kreeg een zoon, Adeodatus, met zijn langdurige partner. In deze periode raakte hij betrokken bij het manicheïsme, een religieuze filosofie die een dualistisch wereldbeeld verkondigde.

In 386 beleefde Augustinus een spirituele crisis die culmineerde in zijn bekering tot het christendom. Deze gebeurtenis wordt uitvoerig beschreven in zijn werk "Confessiones" (*Belijdenissen*), een spirituele autobiografie waarin hij zijn zondige jeugd en zijn uiteindelijke bekering tot het christendom beschrijft. "Confessiones" is een diepgaande reflectie op zijn zonden, zijn strijd met de begeerte, en zijn uiteindelijke ontdekking van de waarheid in God.

In "Confessiones" schrijft Augustinus over een cruciale ervaring in een tuin in Milaan, waar hij een kinderstem hoorde roepen: "Tolle, lege" (Neem en lees). Dit leidde hem naar een passage in de Bijbel die hem overtuigde om zijn leven aan Christus te wijden. Hij werd gedoopt door Ambrosius, de bisschop van Milaan, in 387.

Na zijn bekering keerde Augustinus terug naar Noord-Afrika, waar hij in 391 tot priester werd gewijd in Hippo Regius (het huidige Annaba, Algerije). In 395 werd hij bisschop van Hippo, een positie die hij tot zijn dood in 430 bekleedde. Als bisschop schreef hij meer dan honderd werken, waaronder "De Civitate Dei" (*De Stad Gods*), waarin hij de geschiedenis beschouwt als een strijd tussen de aardse stad (Civitas Terrena) en de hemelse stad (Civitas Dei). Zijn werk "De Trinitate" (*Over de Drie-eenheid*) is ook van groot theologisch belang. "Confessiones" is niet alleen een autobiografisch werk, maar ook een theologische verhandeling die inzicht geeft in Augustinus' gedachten over de natuur van de mens, de zonde, en de genade van God. Het boek is een meditatie op de werking van God in zijn leven en een reflectie op de zoektocht naar de waarheid en innerlijke vrede.

Augustinus stierf op 28 augustus 430 tijdens de belegering van Hippo door de Vandalen.

H3. Benvenuto Cellini en Michel de Montaigne - de renaissancemens

Benvenuto Cellini (1500-1571) was een Italiaanse goudsmid, beeldhouwer en schrijver uit de Renaissance, beroemd om zijn technische vaardigheden en levendige persoonlijkheid. Geboren in Florence, begon hij zijn carrière als goudsmid en werkte hij voor enkele van de meest invloedrijke figuren van zijn tijd, waaronder paus Clemens VII en hertog Cosimo I de' Medici. Cellini's autobiografie, "Het leven van Benvenuto Cellini", geschreven tussen 1558 en 1566, is een van de meest levendige en gedetailleerde zelfportretten uit de Renaissance. Dit werk biedt een ongeëvenaard inzicht in zijn kleurrijke leven en de sociale, politieke en artistieke omgeving van de 16e eeuw. De autobiografie staat bekend om zijn eerlijke en soms roekeloze beschrijvingen van Cellini's avonturen, zijn artistieke successen en conflicten, en zijn talloze gevechten en vijanden.

In het boek beschrijft Cellini niet alleen zijn indrukwekkende artistieke prestaties, zoals de sculptuur van Perseus met het hoofd van Medusa, maar ook zijn gevangenschap in Castel Sant'Angelo en zijn ontsnapping daaruit. Zijn werk biedt een uniek venster op de Renaissance, gekenmerkt door zowel de verfijnde artistieke creaties als de rauwe persoonlijke strijd. Cellini stierf in 1571.

Michel de Montaigne (1533-1592) was een invloedrijke Franse filosoof, schrijver en politicus, vooral bekend om zijn baanbrekende werk "De Essays". Geboren in een welvarende familie in het kasteel van Montaigne in de regio Périgord, ontving hij een uitstekende opvoeding, inclusief een vroege

blootstelling aan Latijn en Grieks, wat zijn intellectuele ontwikkeling sterk beïnvloedde. Montaigne begon aan zijn beroemdste werk, "De Essays", in 1572, en het werd voor het eerst gepubliceerd in 1580. In deze verzameling van persoonlijke reflecties en filosofische overpeinzingen verkende hij een breed scala aan onderwerpen, van de menselijke natuur en opvoeding tot politiek en religie. Montaigne's essays waren revolutionair in hun tijd omdat ze een nieuwe literaire vorm introduceerden die de persoonlijke stem en individuele ervaring centraal stelde. Zijn werk reflecteert zijn scepticisme en relativisme, en hij moedigde lezers aan om kritisch na te denken en hun eigen meningen te vormen. Een bekend motto van hem is "Que sais-je?" (Wat weet ik?), wat zijn voortdurende zoektocht naar kennis en waarheid benadrukt.

Naast zijn literaire werk bekleedde Montaigne ook politieke functies, waaronder burgemeester van Bordeaux. Hij bleef schrijven en herzien tot aan zijn dood in 1592. Zijn essays blijven een belangrijk onderdeel van de Westerse literaire en filosofische canon, gewaardeerd om hun diepe inzichten en menselijke wijsheid.

H4. Jean-Jacques Rousseau - verkenning van de psyche

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) was een invloedrijke Franse filosoof, schrijver en componist uit de 18e eeuw, wiens ideeën een cruciale rol speelden in de Verlichting en de Franse Revolutie. Geboren in Genève, Zwitserland, werd Rousseau op jonge leeftijd wees en begon hij een zwervend bestaan dat hem door heel Europa bracht. Zijn werk bestrijkt diverse gebieden zoals politiek, opvoeding en autobiografie.

Een van Rousseau's meest persoonlijke en invloedrijke werken is "Confessions" (*Bekentenissen*), geschreven tussen 1765 en 1770 en postuum gepubliceerd. In "Confessions" biedt Rousseau een ongekend openhartige en introspectieve kijk op zijn eigen leven, waarin hij zijn jeugd, relaties, en intellectuele ontwikkeling beschrijft. Dit werk wordt vaak gezien als een van de eerste moderne autobiografieën vanwege zijn eerlijke en intieme benadering. Rousseau's "Confessions" onthullen niet alleen zijn successen, maar ook zijn worstelingen, zwakheden en controverses. Hij beoogde met dit werk een volledig en waarheidsgetrouw beeld van zichzelf te geven, zonder iets te verbergen. Dit maakte het een baanbrekend werk in de literatuur, omdat het een nieuw niveau van persoonlijke openheid en zelfreflectie introduceerde.

Naast "Confessions" schreef Rousseau ook belangrijke werken zoals "Du Contrat Social" (*Het Maatschappelijk Verdrag*) en "Émile, ou De l'éducation" (*Emile, of Over de opvoeding*), waarin hij zijn filosofische ideeën over politiek en opvoeding uiteenzet.

H5. Giacomo Casanova - een leven van liefdes

Giacomo Casanova (1725-1798) was een Venetiaanse avonturier, schrijver en beroemd vrouwenversierder, die bekendheid verwierf door zijn charmante en avontuurlijke levensstijl. Geboren op 2 april 1725 in Venetië, Italië, was Casanova de zoon van een acteur en actrice. Na zijn studies aan de Universiteit van Padua, waar hij rechten en geesteswetenschappen studeerde, begon hij aan een leven vol reizen, romances en talrijke avonturen.

Casanova is het meest bekend om zijn autobiografie, "Histoire de ma vie" (*Het verhaal van mijn leven*), waarin hij zijn levendige en soms schandalige leven documenteert. Geschreven tussen 1789 en 1798, biedt dit werk een gedetailleerd verslag van zijn ontmoetingen met prominente figuren van zijn tijd, zijn talrijke liefdesaffaires, en zijn avonturen door heel Europa. Casanova's autobiografie onthult zijn scherpe observatievermogen en zijn talent voor het vertellen van verhalen, waardoor lezers een intieme blik krijgen op zijn persoonlijke gedachten en emoties.

Naast zijn romantische escapades beschrijft Casanova ook zijn betrokkenheid bij politieke intriges, zijn werk als spion, en zijn literaire en wetenschappelijke interesses. Zijn werk is een fascinerend en meeslepend verslag van een leven vol passie, intelligentie en avontuur. Giacomo Casanova stierf op 4 juni 1798 in Dux, Bohemen (nu Tsjechië).

H6. Stendhal - de autobiografische roman

Stendhal, pseudoniem van Marie-Henri Beyle (1783-1842), was een Frans schrijver wiens werken de romantische en realistische stromingen in de literatuur belichamen. Geboren op 23 januari 1783 in Grenoble, verliet Stendhal zijn geboorteplaats om zich in Parijs bij het leger van Napoleon aan te sluiten. Zijn ervaringen tijdens de Napoleontische veldtochten beïnvloedden zijn latere werken sterk.

Een van Stendhals meest opmerkelijke werken is zijn autobiografie, "Vie d'Henry Brulard" (*Het leven van Henry Brulard*), geschreven tussen 1835 en 1836 maar pas postuum gepubliceerd in 1890. Dit werk biedt een intiem en ongefilterd kijkje in zijn jeugd, zijn persoonlijke strijd en zijn ontwikkeling als schrijver. Onder het pseudoniem Henry Brulard reflecteert Stendhal op zijn vroege jaren in Grenoble, zijn conflicten met zijn vader, en zijn zoektocht naar vrijheid en zelfontplooiing.

"Vie d'Henry Brulard" is zowel een zelfportret als een kritische analyse van de Franse samenleving in de late 18e en vroege 19e eeuw. Het toont ook zijn liefde voor Italië, een land dat een belangrijke rol speelde in zijn leven en werken.

Naast "Vie d'Henry Brulard" is Stendhal beroemd om zijn romans "Le Rouge et le Noir" (*De Rode en de Zwarte*) en "La Chartreuse de Parme" (*De Kartuize van Parma*), die beide als meesterwerken van de Franse literatuur worden beschouwd.

H7. Nietzsche - zie de mens

Friedrich Nietzsche (1844-1900) was een Duitse filosoof, dichter en filoloog, bekend om zijn kritische teksten over religie, moraal, cultuur en wetenschap. Geboren op 15 oktober 1844 in Röcken bij Lützen, groeide hij op in een streng Luthers gezin. Nietzsche studeerde klassieke filologie aan de universiteiten van Bonn en Leipzig en werd op jonge leeftijd professor in Basel. Een van Nietzsche's meest persoonlijke en onthullende werken is "Ecce Homo: Wie man wird, was man ist" (*Ecce Homo: Hoe men wordt wat men is*), geschreven in 1888 maar gepubliceerd in 1908, acht jaar na zijn dood. In dit werk blikt Nietzsche terug op zijn leven en werk, en biedt hij een zelfbewuste analyse van zijn filosofische ontwikkeling en de betekenis van zijn belangrijkste werken.

"Ecce Homo" is opmerkelijk vanwege zijn provocerende stijl en de manier waarop Nietzsche zijn eigen genialiteit en bijdragen aan de filosofie benadrukt. De hoofdstukken dragen titels zoals "Waarom ik zo wijs ben" en "Waarom ik zulke goede boeken schrijf", waarin hij zijn filosofische ideeën uiteenzet en zijn intellectuele reis beschrijft. Dit werk biedt een inzicht in Nietzsche's zelfperceptie en zijn vaak controversiële opvattingen over moraliteit, religie en het leven.

Naast "Ecce Homo" is Nietzsche beroemd om werken zoals "Also sprach Zarathustra" (*Aldus sprak Zarathoestra*) en "Jenseits von Gut und Böse" (*Voorbij Goed en Kwaad*), die fundamentele kritieken leveren op de westerse moraal en filosofie. Nietzsche's laatste jaren werden overschaduwd door geestesziekte, en hij stierf op 25 augustus 1900 in Weimar.

H8. Multatuli - misschien is niets geheel waar ... en zelfs dát niet

Multatuli, pseudoniem van Eduard Douwes Dekker (1820-1887), was schrijver en satiricus, beroemd om zijn felle kritiek op koloniale misstanden en sociale onrechtvaardigheden. Geboren op 2 maart 1820 in Amsterdam, begon hij zijn carrière als ambtenaar in Nederlands-Indië, waar hij getuige was van de corruptie en uitbuiting van de lokale bevolking. Zijn beroemdste werk, "Max Havelaar" (1860), is een aanklacht tegen de misstanden in het Nederlandse koloniale bestuur op Java. In de roman vertelt Multatuli het verhaal van een idealistische ambtenaar, Max Havelaar, die tevergeefs strijdt tegen de uitbuiting van de inheemse bevolking door corrupte bestuurders. Het boek veroorzaakte een enorme opschudding en had een grote impact op de publieke opinie in Nederland.

In "Minnebrieven" (1861) richt Multatuli zich op persoonlijke en romantische kwesties, waarbij hij zijn literaire talent toont in een reeks brieven die zowel liefdesverhalen als scherpe sociale commentaren

bevatten. Dit werk laat een andere kant van zijn schrijverschap zien, waarbij hij gevoel en ironie combineert.

“Ideën” (1862-1877) is een verzameling essays, verhalen en aforismen waarin Multatuli zijn revolutionaire ideeën over politiek, religie en samenleving uitdrukt. Door zijn kritische en innovatieve benadering, beïnvloedde dit werk sterk de Nederlandse literatuur en het maatschappelijke debat. “Woutertje Pieterse”, onderdeel van zijn werk “Ideën”, is een semi-autobiografisch verhaal over een dromerige jongen die opgroeit in Amsterdam. Het werk biedt een blik op de Nederlandse samenleving van de 19e eeuw en is rijk aan psychologische en maatschappelijke inzichten. Multatuli stierf op 19 februari 1887 in Ingelheim am Rhein, Duitsland.

H9. Louis Couperus en Hella Haase - metamorfose

Louis Couperus (1863-1923) was een van de grootste Nederlandse schrijvers van de late 19e en vroege 20e eeuw. Geboren op 10 juni 1863 in Den Haag, groeide hij op in een welvarende familie en werd hij al op jonge leeftijd aangetrokken tot literatuur. Couperus staat bekend om zijn veelzijdige oeuvre, variërend van realistische tot symbolistische en exotische romans.

Een van zijn opmerkelijke werken is “Metamorfoze” (1897). Dit boek markeert een overgang in Couperus’ schrijfstijl, van naturalisme naar een meer symbolistische en introspectieve benadering. “Metamorfoze” vertelt het verhaal van een kunstenaar, Frank Westhove, die worstelt met zijn identiteit en creatieve expressie. Het werk reflecteert Couperus’ eigen gevoelens van vervreemding en zijn zoektocht naar artistieke en persoonlijke vervulling.

In “Metamorfoze” verkent Couperus thema’s zoals verandering, innerlijke strijd en de complexiteit van het menselijk bewustzijn. Het boek is kenmerkend voor zijn latere werken, die vaak een diepere psychologische en filosofische dimensie hebben.

Naast “Metamorfoze” schreef Couperus tal van andere meesterwerken, waaronder “Eline Vere” (1889), “De stille kracht” (1900) en “De boeken der kleine zielen” (1901-1903). Zijn werk is bekend om de rijke beschrijvingen, complexe karakters en de delicate balans tussen realiteit en fantasie. Louis Couperus overleed op 16 juli 1923 in De Steeg, Nederland. Couperus wordt gezien als een pionier in de Nederlandse literatuur, wiens werk een brug slaat tussen de 19e-eeuwse literaire tradities en de moderniteit van de 20e eeuw.

Hella S. Haase (1918-2011) was een van de meest prominente Nederlandse schrijfsters van de 20e eeuw. Geboren op 2 februari 1918 in Batavia (het huidige Jakarta, Indonesië), bracht ze haar jeugd door in Nederlands-Indië. Deze ervaring had een blijvende invloed op haar werk. In 1938 verhuisde ze naar Nederland om aan de Universiteit van Amsterdam te studeren. Een belangrijk werk in Haases oeuvre is haar autobiografie “Zelfportret als legkaart” (1954). In dit boek reflecteert ze op haar eigen leven, waarbij ze fragmenten en herinneringen samenvoegt als stukken van een legpuzzel. Ze onderzoekt haar jeugd in Nederlands-Indië, haar familie, en de culturele en persoonlijke invloeden die haar als schrijfster hebben gevormd. Dit werk biedt een diepgaand inzicht in haar innerlijke wereld en creatieve proces, en wordt geprezen om zijn literaire kwaliteit en introspectieve diepgang. Haase’s oeuvre is divers en omvangrijk, met bekende werken zoals “Oeroeg” (1948), een verhaal over vriendschap en dekolonisatie in Indonesië, en “Heren van de thee” (1992), een historische roman over Nederlandse theeplanters in Indonesië. Haar werk wordt gekenmerkt door een grote historische kennis, rijke karakterontwikkeling en een vaak melancholische toon. Hella Haase ontving talloze prijzen voor haar werk, waaronder de Constantijn Huygensprijs en de P.C. Hooftprijs.

H10. Menno ter Braak - politicus zonder partij

Menno ter Braak (1902-1940) was schrijver, criticus en essayist, en een van de oprichters van het literaire tijdschrift Forum. Geboren op 26 januari 1902 in Eibergen, studeerde hij Nederlandse letteren aan de Universiteit van Amsterdam. Ter Braak stond bekend om zijn scherpe intellect en zijn

vermogen om literaire en maatschappelijke kwesties te analyseren. Een van zijn meest opmerkelijke werken is "Politicus zonder partij" (1934), waarin hij zijn visie op de rol van de intellectueel in de samenleving uiteenzet. In dit boek pleit Ter Braak voor de onafhankelijkheid van de intellectueel, los van politieke partijen en ideologieën. Hij bekritiseert de invloed van ideologieën op het denken en benadrukt het belang van kritische en autonome reflectie. "Politicus zonder partij" reflecteert zijn bezorgdheid over de opkomst van totalitaire regimes in Europa en de rol die intellectuelen moeten spelen in het behouden van hun onafhankelijkheid en integriteit.

Naast "Politicus zonder partij" schreef Ter Braak talloze essays en kritieken waarin hij analyses biedt van zowel literatuur als politiek. Samen met E. du Perron richtte hij Forum op, een tijdschrift dat de nadruk legde op de persoonlijkheid en de innerlijke drijfveren van de schrijver in plaats van op esthetische vorm. Dit tijdschrift speelde een cruciale rol in de Nederlandse literaire wereld van de jaren 30. Menno ter Braak pleegde zelfmoord op 14 mei 1940, kort na de Duitse invasie van Nederland.

H11. Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir - zoeken naar het authentieke zelf

Jean-Paul Sartre (1905-1980) was een Franse filosoof, schrijver en politiek activist, bekend als een van de grondleggers van het existentialisme. Geboren op 21 juni 1905 in Parijs, studeerde Sartre aan de École Normale Supérieure, waar hij Simone de Beauvoir ontmoette, zijn levenslange partner en medefilosof. Zijn filosofische werken zoals "L'Être et le Néant" (*Zijn en Niets*) hebben diepgaande invloed gehad op het denken over vrijheid, verantwoordelijkheid en de menselijke conditie. In 1964 publiceerde Sartre zijn autobiografie "Les Mots" (*De Woorden*), waarin hij zijn vroege leven en de ontwikkeling van zijn schrijverschap beschrijft. In dit werk reflecteert Sartre op zijn jeugd, opgegroeid in een bourgeois milieu, en zijn relatie met taal en literatuur. "Les Mots" biedt een introspectieve kijk op hoe Sartre's jeugdige fascinatie voor boeken en schrijven vormgaf aan zijn latere filosofische en literaire carrière. Het werk is geschreven met zijn kenmerkende existentialistische benadering, waarbij hij de rol van taal onderzoekt in de constructie van de eigen identiteit.

Naast "Les Mots" schreef Sartre talrijke romans, toneelstukken en filosofische essays. Zijn roman "La Nausée" (*De Walging*) en toneelstuk "Huis Clos" (*Met Gesloten Deuren*) zijn klassiekers die de kern van het existentialisme verkennen. Sartre was ook politiek actief en wees in 1964 de Nobelprijs voor Literatuur af, omdat hij vond dat een schrijver zich niet moest laten institutionaliseren.

Simone de Beauvoir (1908-1986) was een Franse filosofe, schrijfster en feministe, bekend om haar invloed op het existentialisme en de vrouwenbeweging. Geboren op 9 januari 1908 in Parijs, studeerde ze filosofie aan de Sorbonne, waar ze Jean-Paul Sartre ontmoette, met wie ze een levenslange intellectuele en romantische relatie had. Een van haar meest invloedrijke werken is "Le deuxième sexe" (*De tweede sekse*) uit 1949, een baanbrekend boek dat de fundamenteen legde voor het moderne feminisme. In dit tweedelige werk onderzoekt de Beauvoir de historische, sociale en psychologische onderdrukking van vrouwen. Ze stelt de beroemde vraag: "Wat is een vrouw?" en concludeert dat vrouwelijkheid een sociale constructie is. "Le deuxième sexe" bracht de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen aan het licht en riep vrouwen op zich te bevrijden van hun ondergeschikte rol.

In "Une mort très douce" (*Een zachte dood*, 1964) beschrijft de Beauvoir de laatste dagen van haar moeder, Françoise de Beauvoir. Dit intieme en ontroerende werk biedt een diepgaand inzicht in de persoonlijke ervaringen van verlies en rouw. Het boek combineert haar filosofische ideeën over de dood en het bestaan met een persoonlijke en emotionele reis, waardoor het een uniek en krachtig document wordt over liefde en afscheid.

Naast deze werken schreef de Beauvoir ook romans, essays en memoires, zoals "Les Mandarins" (*De mandarijnen*, 1954), waarmee ze de Prix Goncourt won.

H12. Annie Romein-Verschoor en Anja Meulenbelt - het vrouwelijke ik

Annie Romein-Verschoor (1895-1978) was historica, schrijfster en feministe. Geboren als Annie Verschoor in Nijmegen, ontwikkelde zij een sterke interesse in literatuur en geschiedenis tijdens haar jeugd. Ze studeerde Nederlands en geschiedenis aan de Universiteit van Leiden, waar ze in contact kwam met de marxistische kringen en haar toekomstige echtgenoot, de historicus Jan Romein, ontmoette.

Samen met Jan Romein werkte Annie aan verschillende historische en literaire projecten. Ze is vooral bekend om haar bijdragen aan de sociale en culturele geschiedenis van Nederland. Een van haar bekendste werken is "De lage landen bij de zee" (1934), dat ze samen met haar man schreef en waarin ze een marxistische interpretatie van de Nederlandse geschiedenis gaven.

Annie Romein-Verschoor is wellicht het meest bekend om haar autobiografische werk "Omzien in verwondering" (1970). Dit boek biedt een rijk en gedetailleerd inzicht in haar persoonlijke en professionele leven, evenals in de historische en culturele context van Nederland in de twintigste eeuw. In "Omzien in verwondering" reflecteert Annie op haar jeugd, haar huwelijk en de uitdagingen en triomfen van haar intellectuele en politieke strijd.

Anja Meulenbelt, geboren op 6 januari 1945 in Utrecht, is feministe, schrijfster en politica. Ze groeide op in een tijdperk van sociale verandering, wat haar diepgaand beïnvloedde. Meulenbelt begon haar carrière als maatschappelijk werkster en werd actief in de feministische beweging van de jaren '70. Haar bekendste werk, "De schaamte voorbij" (1976), is een baanbrekend feministisch boek dat diepe indruk maakte en wijdverbreid invloed had. Het boek combineert autobiografische elementen met een scherpe analyse van maatschappelijke en persoonlijke verhoudingen. Meulenbelt bespreekt openhartig haar eigen ervaringen met seksualiteit, relaties en feminisme, en roept vrouwen op om de schaamte en beperkingen die hen door de maatschappij zijn opgelegd, te overwinnen. "De schaamte voorbij" werd een klassieker binnen de feministische literatuur en blijft relevant voor discussies over gender en emancipatie.

Naast haar schrijverschap was Meulenbelt ook politiek actief. Ze was lid van de Socialistische Partij (SP) en diende meerdere termijnen als senator. Haar politieke werk richtte zich op sociale rechtvaardigheid, vrouwenrechten en internationale solidariteit, met bijzondere aandacht voor de Palestijnse kwestie.

H13. Gerard Reve - de spirituele autobiografie

Gerard Reve, geboren op 14 december 1923 in Amsterdam, begon zijn literaire carrière in de naoorlogse periode en verwierf al snel bekendheid met zijn debuutroman "De Avonden" (1947). Deze roman schetst een aangrijpend portret van de naoorlogse desillusie door de ogen van de protagonist, Frits van Egters, en wordt geprezen om zijn ironische en melancholische toon. In de jaren '60 schreef Reve "Op weg naar het einde" (1963) en "Nader tot U" (1966), werken die zijn literaire stijl en thematiek verder verfijnden. Deze brievenboeken, waarin hij zich richt tot een denkbeeldige lezer, combineren persoonlijke ontboezemingen met scherpe observaties en religieuze reflecties. "Nader tot U" veroorzaakte opschudding vanwege de expliciete homo-erotische passages en de controversiële combinatie van religie en seksualiteit.

Een ander belangrijk werk van Reve is "Moeder en Zoon" (1980), een roman die zijn complexe relatie met zijn moeder exploreert. Het boek is doordrenkt met autobiografische elementen en biedt een diepgaand inzicht in zijn persoonlijke leven en emotionele worstelingen. Hij ontving talloze literaire prijzen. Gerard Reve overleed op 8 april 2006.

H14. Harry Mulisch - voer voor psychologen

Harry Mulisch, geboren op 29 juli 1927 in Haarlem, bezat een indrukwekkend oeuvre dat romans, essays, toneelstukken en poëzie omvat. Mulisch stond bekend om zijn intellectuele benadering en thematische rijkdom, vaak verweven met historische, filosofische en mythologische elementen. Mulisch maakte zijn literaire debuut met de verhalenbundel "Voer voor psychologen" (1952), die zijn vroege talent en diepgaande interesse in de menselijke psyche onthulde. De verhalen in deze bundel onderzoeken complexe psychologische en existentiële thema's, wat een voorbode bleek voor zijn latere werk.

In 1975 publiceerde Mulisch "Mijn getijdenboek", een verzameling persoonlijke notities, essays en korte verhalen die een intiem kijkje geven in zijn gedachten en schrijverschap. Dit werk toont zijn filosofische overpeinzingen en de invloeden die zijn literaire creaties vormden. Het biedt inzicht in Mulisch' ideeën over tijd, kunst en de menselijke conditie, en is essentieel voor het begrijpen van zijn bredere oeuvre.

Naast deze werken is Mulisch vooral bekend om zijn romans zoals "De Aanslag" (1982) en "De ontdekking van de hemel" (1992), die hem internationale erkenning brachten. Zijn werk wordt gekenmerkt door een exploratie van goed en kwaad, schuld en onschuld, en de mysteries van het bestaan. Harry Mulisch overleed op 30 oktober 2010.

H15. E. du Perron, Adriaan van Dis, Marion Bloem en Karin Amatmoekrim - het ik in het teken van herkomst en diversiteit

E. du Perron, voluit Charles Edgar du Perron, werd geboren op 2 november 1899 in Batavia, Nederlands-Indië (nu Jakarta, Indonesië). Hij was een invloedrijke schrijver, dichter en criticus, bekend om zijn scherpe intellect en kritische blik op de maatschappij. Du Perron groeide op in een welgestelde familie, maar zijn leven werd gekenmerkt door een voortdurende zoektocht naar identiteit en betekenis.

Du Perron begon zijn literaire carrière met poëzie en essays, maar zijn magnum opus is ongetwijfeld de roman "Het land van herkomst" (1935). Dit semi-autobiografische werk wordt beschouwd als een van de meesterwerken van de Nederlandse literatuur. De roman vertelt het verhaal van een jonge man, Arthur Ducroo, die worstelt met zijn identiteit en de overgang tussen zijn geboorteland Nederlands-Indië en het moederland Nederland. Het boek biedt een scherpe en kritische blik op de koloniale samenleving en de complexiteit van het leven tussen twee culturen. "Het land van herkomst" verkent kwesties als kolonialisme, raciale identiteit en de zoektocht naar zelfkennis. Du Perron's schrijfstijl is introspectief en rijk aan literaire verwijzingen, wat het boek een tijdloze kwaliteit geeft.

E. du Perron overleed op 14 mei 1940 in Bergen, Nederland, kort na de Duitse inval in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Adriaan van Dis, geboren op 16 december 1946 in Bergen aan Zee, is schrijver, journalist en televisiepresentator. Van Dis groeide op in een gezin met een Nederlands-Indische achtergrond, wat een blijvende invloed had op zijn leven en werk. Zijn literaire debuut, "Nathan Sid" (1983), is een semi-autobiografische roman die het verhaal vertelt van een jongen met een complexe familiegeschiedenis en een sterk verlangen om zijn eigen identiteit te vinden. Het boek werd geprezen om zijn emotionele diepgang en scherpzinnige observaties en markeerde het begin van Van Dis' succesvolle schrijverscarrière.

Een van zijn meest bekende werken, "Indische duinen" (1994), behandelt de nasleep van de koloniale geschiedenis en de ervaringen van Nederlands-Indische repatrianten in Nederland. De roman is

gebaseerd op Van Dis' eigen familiegeschiedenis en biedt een indringend portret van de worstelingen en herinneringen van een generatie die moest integreren in een land dat zowel hun thuis was als vreemd aanvoelde.

Naast zijn literaire werk is Van Dis ook bekend als presentator van diverse televisieprogramma's, waarin hij zijn interesse in literatuur, cultuur en maatschappelijke kwesties combineert.

Marion Bloem, geboren op 24 augustus 1952 in Arnhem, is schrijfster, filmmaker en beeldend kunstenaar met een Nederlands-Indische achtergrond. Haar werk richt zich vaak op de ervaringen van de Indische gemeenschap en de zoektocht naar identiteit, erfgoed en assimilatie. Bloem brak door met haar roman "Geen gewoon Indisch meisje" (1983), een semi-autobiografisch werk dat een persoonlijk inzicht geeft in de ervaringen van een jonge vrouw met een Nederlands-Indische achtergrond. Het boek vertelt het verhaal van Marion, die opgroeit in Nederland en worstelt met haar dubbele culturele identiteit. Het onderzoekt de uitdagingen van het balanceren tussen twee werelden en de zoektocht naar zelfacceptatie. Naast haar literaire werk heeft Bloem ook documentaires en films gemaakt die de geschiedenis en ervaringen van de Indische Nederlanders belichten. Haar werk in zowel de literaire als de visuele kunst draagt bij aan een groter begrip van de Indische diaspora en de complexiteit van culturele integratie.

Karin Amatmoekrim, geboren op 25 december 1976 in Paramaribo, Suriname, is een Nederlandse schrijfster van Surinaamse afkomst. Ze verhuisde op jonge leeftijd naar Nederland, waar ze zich vestigde in IJmuiden. Amatmoekrim studeerde af in Moderne Literatuur en Filosofie aan de Universiteit van Amsterdam en begon haar schrijverscarrière met de roman "Het knipperleven" (2004). Haar doorbraak kwam met de publicatie van "Tenzij de vader" (2016), een krachtig en persoonlijk boek dat haar relatie met haar vader onderzoekt. In dit semi-autobiografische werk vertelt Amatmoekrim het verhaal van haar vader, een mysterieuze figuur die tijdens haar jeugd grotendeels afwezig was. Ze beschrijft haar zoektocht naar hem en probeert te begrijpen wie hij werkelijk is en wat zijn afwezigheid heeft betekend voor haar en haar familie. Het boek biedt een inzicht in thema's zoals familiebanden, identiteit en de invloed van het verleden op het heden. Ze heeft meerdere literaire prijzen gewonnen en is een belangrijke stem in de hedendaagse Nederlandse literatuur. Naast haar schrijfwerk zet Amatmoekrim zich in voor diversiteit en inclusie in de literatuurwereld en geeft ze lezingen en workshops om nieuwe generaties schrijvers te inspireren.

H16. P.F. Thomése, Atte Jongstra, Gerrit Komrij en Ilja Leonard Pfeijffer - autofictie

P.F. Thomése, voluit Pieter Frans Thomése, werd geboren op 23 januari 1958 in Doetinchem. Hij is schrijver en bekend om zijn emotioneel geladen proza. Thomése studeerde Nederlandse taal en letterkunde aan de Universiteit van Utrecht en begon zijn literaire carrière als journalist voordat hij zich volledig op het schrijverschap richtte. Thomése's doorbraak kwam met de publicatie van "Schaduwkind" (2003), een aangrijpend en persoonlijk boek waarin hij de dood van zijn pasgeboren dochter verwerkt. Het werk is een poëtische en indringende beschouwing van rouw en verlies. Het boek raakte een snaar bij vele lezers en bevestigde Thomése's reputatie als een van de vooraanstaande schrijvers van zijn generatie. Een ander belangrijk werk van Thomése is "Nergensman" (2014), een roman die zich richt op de thema's identiteit en vervreemding. In dit boek volgt de lezer de protagonist die zich een vreemdeling voelt in zijn eigen leven en voortdurend op zoek is naar betekenis en verbondenheid. "Nergensman" toont Thomése's vaardigheid om complexe innerlijke worstelingen en existentiële vragen te verkennen, verpakt in een meeslepende en literaire stijl. P.F. Thomése's oeuvre omvat een breed scala aan genres en thema's, van persoonlijke en emotionele verhalen tot scherpzinnige maatschappelijke observaties. Zijn werk wordt gekenmerkt door een diepe introspectie en een ongeëvenaarde literaire finesse.

Atte Jongstra, geboren op 13 augustus 1956 in Terwispeel, is een veelzijdige schrijver, essayist en literatuurcriticus. Zijn oeuvre omvat een breed scala aan genres, waaronder romans, essays en

columns. Jongstra studeerde Nederlands en geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar hij zijn passie voor literatuur en cultuurgeschiedenis verder ontwikkelde. Een van zijn bekendste werken is "Klinkende ikken" (1997), een literaire en intellectuele tour de force. In dit boek onderzoekt Jongstra de diverse stemmen en identiteiten binnen de Nederlandse literatuur, waarbij hij fictie en non-fictie op ingenieuze wijze verweeft. "Klinkende ikken" wordt geprezen om zijn erudiete stijl, humor en de unieke manier waarop het inzicht biedt in de complexiteit van schrijversidentiteit en literaire creatie. Het boek bevestigde Jongstra's reputatie als een scherpzinnige en innovatieve auteur. Naast "Klinkende ikken" heeft Jongstra talloze andere werken gepubliceerd, waaronder romans zoals "Groente" (2007) en essaybundels als "De avonturen van Henry II Fix" (1999). Zijn werk wordt gekenmerkt door een rijke intertekstualiteit, humor en een diepgaande kennis van de literatuur en cultuurgeschiedenis.

Gerrit Komrij, geboren op 30 maart 1944 in Winterswijk, was een veelzijdig en invloedrijk schrijver, dichter, essayist en criticus. Hij wordt gezien als een van de meest markante figuren in de Nederlandse literatuur van de twintigste eeuw. Komrij begon zijn carrière als dichter en verwierf al snel bekendheid met zijn scherpe pen en unieke stem.

Een van zijn meest opmerkelijke werken is "Verwoest Arcadië" (1980), een roman die zowel door critici als lezers zeer werd gewaardeerd. In dit werk combineert Komrij zijn literaire talent met een analyse van het verval van idealen en de zoektocht naar verloren paradisijs. "Verwoest Arcadië" is een melancholisch en tegelijkertijd scherpzinnig boek dat de illusies en desillusies van het leven onderzoekt. Naast zijn romans en poëzie was Komrij ook bekend om zijn essays en polemieken. Hij had een scherp oog voor maatschappelijke en literaire ontwikkelingen en stond bekend om zijn vaak controversiële maar altijd scherpzinnige kritiek. Zijn werk getuigt van een grote kennis van de literatuurgeschiedenis en een ongeëvenaarde beheersing van het Nederlands.

Komrij werd in 2000 benoemd tot de eerste Dichter des Vaderlands, een titel die zijn status als een van de belangrijkste dichters van zijn generatie bevestigde. Gerrit Komrij overleed op 5 juli 2012 in Portugal.

Ilja Leonard Pfeijffer, geboren op 17 januari 1968 in Rijswijk, is dichter, romanschrijver, essayist en toneelschrijver, en staat bekend om zijn erudiete en vaak provocerende stijl. Pfeijffer studeerde klassieke talen aan de Universiteit Leiden, waar hij later ook als onderzoeker en docent werkzaam was. Een van zijn meest opmerkelijke werken is "Het ware leven; een roman" (2006). Dit boek is een rijke, meerlagige roman die speelt met de grenzen tussen fictie en werkelijkheid. Het verhaal draait om de schrijver Ilja Leonard Pfeijffer, die een roman schrijft over een schrijver genaamd Ilja Leonard Pfeijffer, wat leidt tot een intrigerende verkenning van identiteit, waarheid en de aard van literatuur. Pfeijffer's oeuvre omvat ook andere invloedrijke werken zoals "La Superba" (2013), waarvoor hij de Libris Literatuur Prijs won, en "Grand Hotel Europa" (2018), waarin hij de huidige staat van Europa onderzoekt door de lens van migratie, toerisme en cultuur. Zijn meest recente roman is "Alkibiades" (2023), een monumentale historische roman die het leven en de opkomst en ondergang van de Griekse staatsman en strateeg Alkibiades belicht. "Alkibiades" is niet alleen een historische studie, maar ook een grootse roman die thema's van ambitie, verraad en menselijke kwetsbaarheid onderzoekt, en daarmee zowel een spiegel voorhoudt aan het verleden als aan het heden. Pfeijffer woont sinds 2008 in Genua, Italië, waar hij blijft schrijven en bijdragen aan de literatuur en cultuurkritiek.

Behandelde werken

Augustinus, *Confessiones (Belijdenissen)*

Het leven van Benvenuto Cellini

Montaigne, *Essais*

Jean-Jacques Rousseau, *Confessions*

Casanova, *Histoire de ma vie*

Stendhal, *Vie d'Henry Brulard*

Friedrich Nietzsche, *Ecce homo*

Multatuli, *Max Havelaar, Minnebrieven, Woutertje Pieterse, Ideën*

Louis Couperus, *Metamorfoze*

Hella Haasse, *Zelfportret als legkaart*

Menno ter Braak, *Politicus zonder partij*

Jean-Paul Sartre, *Les mots*

Simone de Beauvoir, *Le deuxième sexe, Une mort très douce*

Annie Romein-Verschoor, *Omzien in verwondering*

Anja Meulenbelt, *De schaamte voorbij*

Gerard Reve, *De avonden, Op weg naar het einde, Nader tot U, Moeder en Zoon*

Harry Mulisch, *Voer voor psychologen, Mijn getijdenboek*

E. du Perron, *Het land van herkomst*

Adriaan van Dis, *Nathan Sid, Indische duinen*

Marion Bloem, *Geen gewoon Indisch meisje*

Karin Amatmoekrim, *Tenzij de vader*

P.F. Thomése, *Schaduwkind, Nergensman*

Atte Jongstra, *Klinkende ikken*

Gerrit Komrij, *Verwoest Arcadië*

Ilja Leonard Pfeijffer, *Het ware leven; een roman*

Aanbevolen literatuur

Philippe Lejeune, *On autobiography*, University of Minneapolis Press, Minneapolis, 1989

Lut Missine, *Oprecht gelogen; autobiografische romans en autofictie in de Nederlandse literatuur na 1985*, Vantilt, Nijmegen, 2013

Ulla Musarra, *Narcissus en zijn spiegelbeeld; het moderne ik-verhaal*, Van Gorcum, Assen, 1983

Mineke Schipper en Peter Schmitz (red.), *Ik is anders; autobiografie in verschillende culturen*, Ambo, Baarn, 1991

Paul de Wispelaere, 'Over leugen en waarheid in het autobiografisch schrijven', in *Onder voorbehoud*, Atlas, Amsterdam-Antwerpen, 2003, p. 97-115

Autofictie; een spel met de werkelijkheid (Armada, tijdschrift voor wereldliteratuur 16, 2010, nr. 61)

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 – 370001
E-mail: info@home-academy.nl

Opname Bob Kommer (Den Haag, najaar 2024)
Stem Inleiding F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek Intro Cok Verweij
Mastering Frits de Bruijn
Vormgeving Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2024 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 267 4
NUR 321, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.